

Sammanställning Fåglar

Foto: Lars Harnemo

Sjöfartsverket

Malmporten Luleå

Göteborg 2015-03-26

Samfinansierat av EU
Transeuropeiska transportnätet (TEN-T)

Malmporten Luleå

Sammanställning Fåglar

Datum	2015-03-26
Uppdragsnummer	1320009291
Utgåva/Status	FÖR GRANSKNING

Mattias Bååth
Uppdragsledare

Anna Fälth
Handläggare

Mattias Bååth
Granskare

Ramboll Sverige AB
Box 5343, Vädursgatan 6
402 27 Göteborg

Telefon 010-615 60 00
Fax
www.ramboll.se

Unr 1320009291 Organisationsnummer 556133-0506

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
2.	Bakgrund och syfte	1
3.	Fågelobservationer inom och i närheten av utredningsområdet.....	2
3.1	Stenåkern (Objektnr: SE0820052)	3
3.2	Likskäret (Objektnr: SE820305).....	3
3.3	Furuholmen (Områdeskod: SE820317)	3
3.4	Hästholmen (Områdeskod: SE820324)	4
3.5	Blockören, Vallören och Västangrunden	4
3.6	Vitfågelskäret	5
3.7	Kluntarna (Områdeskod: SE0820306).....	5
3.8	Norr-Äspen (Områdeskod: SE0820307)	5
3.9	Bådan (Områdeskod: SE0820304)	6
3.10	Rödkallen-Söräspen (Områdeskod: SE0820035)	6
4.	Sammanfattning.....	7
5.	Referenser	9

Malmporten Luleå

1. Inledning

Sjöfartsverket utreder tillsammans med Luleå Hamn AB möjligheterna för förbättringar av farlederna till Luleå Hamn samt en utökning av hamnen. Syftet är att öka kapacitet, tillgänglighet och säkerhet. Sjöfartsverkets planerade ansökan omfattar tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap miljöbalken i form av fördjupning, breddning och förbättrade sjösäkerhetsanordningar för farlederna in mot hamnen samt dispens för dumpning av överskottsmassor från muddringarna enligt 15 kap miljöbalken. Det kan även bli aktuellt med provning enligt miljöbalkens 7 och 9 kapitel.

2. Bakgrund och syfte

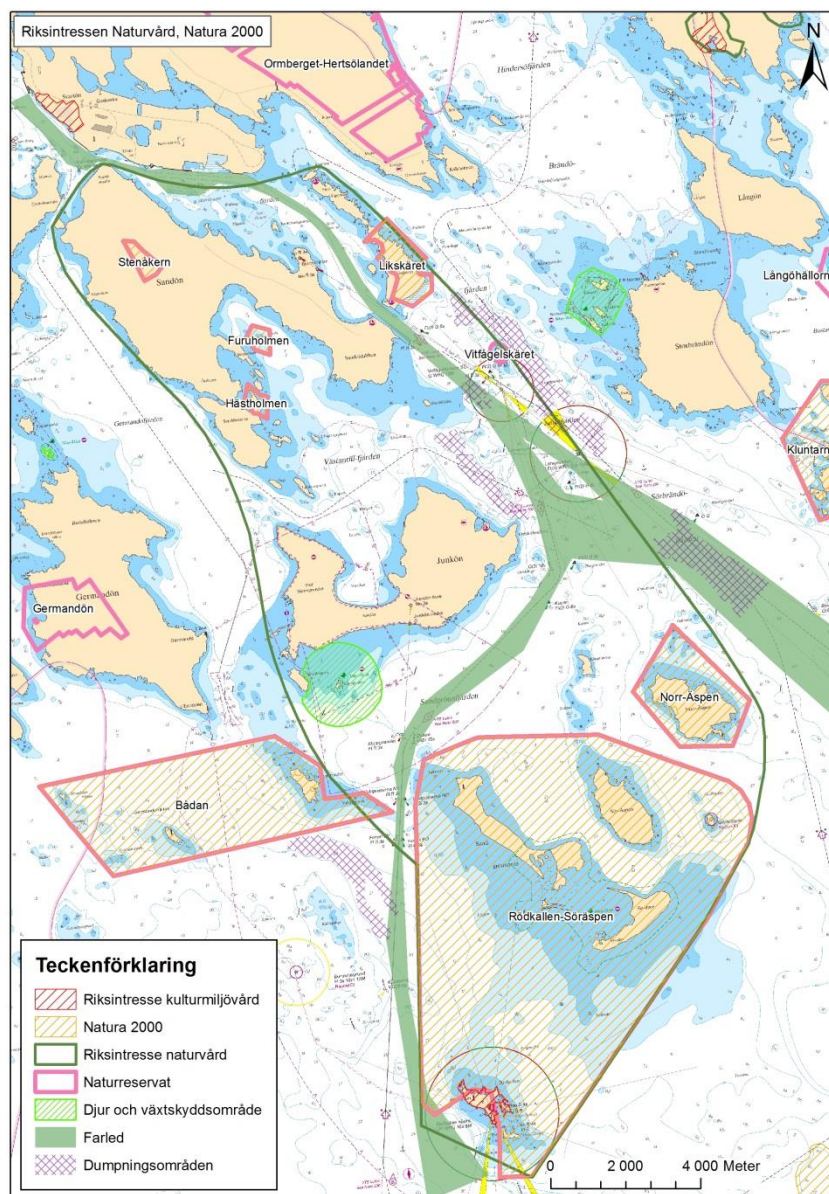
Sandöfarleden föreslås breddas och fördjupas till Östersjömax så att den klarar fartyg med djupgående 15 meter, bredd cirka 50 meter och längd cirka 300 meter samt en lastkapacitet på 160 000 ton. Sandgrönleden har bättre framkomlighet vintertid och föreslås muddras till 13,5 meters farledsdjup. Den totala volymen som behöver muddras beräknas till cirka 20 miljoner m³. Huvuddelen är sand, sandig grus och morän. Cirka 1 miljon m³ består dock av berg. Förutom muddring ingår även förbättrade sjösäkerhetsanordningar i projektet. Muddermassorna föreslås bland annat användas för utfyllnad av nya ytor för Luleå Hamn. Resterande massor föreslås dumpas i havet.

Inom utredningsområdet finns bland annat flera Natura 2000-områden och naturreservat. Påverkan på miljön från föreslagna arbeten kommer att hanteras i ansökans miljökonsekvensbeskrivning. Det avser bland annat temporär påverkan från grumling, erosion och spridning av förorenade sediment. Särskilt viktiga aspekter bedöms förutom naturmiljön vara påverkan på friluftsliv, boende och yrkesfiske. Inom området finns flera utpekade fågellokaler vilka beskrivs närmare nedan.

Detta dokument är en sammanställning över befintligt ornitologiskt material och information har hämtats från Artdatabanken, Svalan, länsstyrelsens beslut och bevarandeplaner om intilliggande Natura-2000 områden samt input från Norrbottens Ornitologiska Förening (Ulf Öhman och Lars Harnemo).

3. Fågelobservationer inom och i närheten av utredningsområdet

Det finns flera områden inom utredningsområdet som är av intresse för fågellivet. Inom Luleå skärgård ligger ett flertal öar som är skyddade enligt lag för att bevara och skydda fågellivet. I figur 3.1 finns riksintresse, Natura 2000, Naturreservat och Djur- och växtskyddsområden utmärkt.

Figur 3.1 Riksintressen och övriga bevarandebestånd

3.1 **Stenåkern (Objektnr: SE0820052)**

Stenåkern är ett Natura 2000-område som omfattar ca 44 ha och ligger mitt på ön Sandön. Ön ligger i Luleå inre skärgård och farleden in till Luleå hamn passerar mellan Likskäret och Sandön. Stenåkerns är ett unikt och välutbildat klapperstensfält med omgivande hällmarker och skog. Förutom områdets naturvärden är det historiska värdet högt i form av tydliga spår av inlandsisens och landhöjningens påverkan på naturen. Stenåkern utpekad enligt art- och habitatdirektivet och i bevarandeplanen för området listas Natura 2000-habitatet Västlig taiga.

Inom området återfinns bl a fågelarter som tjäder, större hackspett, spillkråka och järpe. Enligt data från Artdatabanken finns det även en notis om bo för Lärkfalk inom Natura 2000-området.

3.2 **Likskäret (Objektnr: SE820305)**

Likskäret omfattar en stor del av den cirka 187 hektar stora ön med samma namn som Natura 2000-området. Ön ligger öster om Sandön i Luleå inre skärgård. Farleden in till Luleå hamn passerar mellan Likskäret och Sandön. Naturen på Likskäret är variationsrik och inrymmer en mångfald av livsmiljöer. Här finns barrskog, lövstrandskogar och strandängar med höga naturkvalitéer. Likskäret är utpekad enligt art- och habitatdirektivet och i bevarandeplanen för området listas flera Natura 2000-habitat. Bland annat *Laguner* (1150), *Stora grunda vikar och sund* (1160), *Havsstrandängar av östersjötyp* (1630) och *Kustnära vandrande sanddyner med sandrör* (vita dyner) (2120). Flera av de listade habitaterna är prioriterade av EU.

Över ön finns rikligt med sågade stubbar och många partier hyser rikligt med granlågor. Här och var står högstubbar av gran vilka ofta bär håll efter spillkråka. Spillkråkehåll syns även i strandskogarna och i många av öns lågor.

I många av områdets vikar ligger utspolat finmaterial på vilket det vuxit upp frodiga strandängar. Dessa skyddade vikar är säkerligen utmärkta lokaler för vadare och änder. Våtmarkerna runt de många småsjöarna bör också bidra till ett rikt fågelliv.

Enligt Artdatabankens register samt Svalan finns många observationer av ett flertal fågelarter i området. Bo för Vitryggig hackspett har även noterats inom området.

3.3 **Furuholmen (Områdeskod: SE820317)**

Furuholmen är en låglänt morän-ö med en storlek på cirka 34,5 hektar, belägen i en vik mellan Hästholmen och Sandöklubben. I länsstyrelsens bevarandeplan för Furuholmen anges att ön saknar bebyggelse, vilket ger ett högt bevarandevärde i detta kustnära läge. Skogen är relativt opåverkad och ön har ett rikt fågelliv där fiskmå, tärnor, trut och grågäss är framträdande. Furuholmen är utpekad enligt art- och habitatdirektivet och i bevarandeplanen listas habitatet *Skogar på*

landhöjningskust (9030) för området. Habitatet är prioriterat av EU, vilket innebär att det kräver särskild hänsyn enligt direktivet.

I Artdatabankens register finns inga fågelobservationer noterade inom området dock finns ett flertal fynd inrapporterade i Svalan av ett flertal arter.

3.4 **Hästholmen (Områdeskod: SE820324)**

Hästholmen är en flack och långsmal halvö som i södra delen sitter ihop med Svartholmen på Sandön. Den långsmala udden är beväxt med primär naturskogsartad blandskog som omges av artrika strandängar. Området har även ett rikt fågelliv. Det skyddade området har en yta av 32,1 hektar. Hästholmen är utpekad enligt art- och habitatdirektivet och i bevarandeplanen för området listas habitaterna *Skogar på landhöjningskust* (9030), *Laguner* (1150) och *Havsstrandängar av östersjötyp* (1630). Alla tre habitat är prioriterade enligt EU.

Fågellivet i området är rikt och fiskmå, tärnor, trut och grågäss är framträdande. Andra arter som påträffats i området är rödbena, gluttsnäppa, storskrake samt tranor.

I Artdatabankens register finns inga fågelobservationer noterade inom området. Dock finns ett antal fynd inrapporterade i Svalan rörande ett flertal arter.

3.5 **Blockören, Vallören och Västangrunden**

Blockören, Vallören och Västangrunden ligger strax nordväst om Storbrändön och är ett fågelskyddsområde, vilket innebär att det råder tillträdesförbud under del av året som skydd för fågellivet. Skyddet omfattar även omgivande vattenområden.

Blockören är till största delen lövskogsbeklädd med undantag mellan huvudön i norr och den lilla ön i söder där landhöjningen gjort att det nu bildats ett buskfritt område. Runt ön finns mycket fågel, men få häckande. Det finns noterade rast- och ruggningsplats för gäss.

Vallören har rikligt med lövskog, bestående av björk, gråal och sälg. I skogen finns några sumpigare områden med vattensamlingar. I norr är det stora öppna gräs- och starrytter, där spillningshögar och fjädrar efter gäss är påtagliga. Stränderna runt om ön är mestadels grunda och steniga.

Västangrunden är beväxt med lövskog, med ett större parti av vacker och urskogsliknande rönnskog. Bitvis har rönnskogen ett parklikt utseende, med förhållandevis grova stammar och en hel del död ved. Området mellan Västangrunden och Storbrändön är en fin strandäng med grunda vattensamlingar och kort gräs.

Enligt Artdatabankens register samt Svalan finns många observationer av ett flertal fågelarter i området. Bo för Silltrut har även noterats.

3.6 **Vitfågelskäret**

Vitfågelskäret höjer sig fem meter över havet och är täckt av grus och klappersten. På öns östra sida finns ett glest lövskogsbestånd. Bebyggelse saknas men ön är välbesökt då den utgör ett populärt utflyktsmål för det rörliga friluftslivet och är ett naturreservat.

I samband med det så kallade Stålverk 80-projektet, breddades farleden vid Klubbnäsgenombrottet och bassänger till framtida kajer muddrades i anslutning till farleden. Området vid Vitfågelskäret nyttjades som sandtäkt under åren 1975-1977 och materialet användes för att fylla upp det planerade industriområdet för Stålverk 80.

Enligt Artdatabankens register samt Svalan finns många observationer av ett flertal fågelarter i området. Bo för Silltrut och Gråtrut har även noterats.

3.7 **Kluntarna (Områdeskod: SE0820306)**

Kluntarna består av nio öar varav Kluntarna är den största. Öarna ligger i den yttre delen av skärgården och norr om huvudfarleden. Naturen på öarna är omväxlande med allt från höga bergknallar och branta klippstränder till klapperstensfält, granskog av naturskogsqualität, strandskogar med al, myrar, sandstränder och strandängar. Flertalet av de små hållmarksdominerade öarna inom området har ett rikt fågelliv och vissa hyser även sällsynta kärlväxter. Här kan särskilt nämnas Lillbjörnen och Stor-Kallgröten som båda bl a hyser kolonier av tobisgrisslor. Kluntarna är utpekade enligt art- och habitatdirektivet och i bevarandeplanen för området listas Natura 2000-habitaten *Stora grunda vikar och sund* (1160), *Perenn vegetation på sten och grusvallar* (1220), *Sandstränder med perenn vegetation i Östersjön* (1640) och *Skogar på landhöjningskust* (9030). Det sistnämnda habitatet är utpekade som prioriterat av EU.

Enligt Artdatabankens register samt Svalan finns många observationer av ett flertal fågelarter i området. Bo för Tobisgrissla, Smålom (flera) och Svärta har noterats.

3.8 **Norr-Åspen (Områdeskod: SE0820307)**

Norr-Åspen är en flack ö söder om huvudfarleden och mellan de båda isfarlederna. Här finns talrika hållmarker, sandområden och urskogsliknande granskog med stort inslag av löv. Området är utpekade enligt art- och habitatdirektivet och i bevarandeplanen för området listas flera Natura 2000-habitat. Bland annat *Stora grunda vikar och sund* (1160), *Havsstrandängar av östersjötyp* (1630) och *Sandstränder med perenn vegetation i Östersjön* (1640) och *Kustnära trädklädda sanddyner* (2180). Två av de listade habitaterna är prioriterade av EU.

Enligt Artdatabankens register samt Svalan finns många observationer av ett flertal fågelarter i området. Bo för Tobisgrissla har noterats.

blockrika men det förekommer även strandängar med perenn vegetation. På den nordvästra udden finns en lagun som är av betydelse för vadare. På Rödkallen växer en del endemiska arter som till exempel bottenviksmalört och gultåtel.

Storgrundet är en relativt stor moränö. Här häckar ett stor antal fågelarter och skräntärnekolonin är en av Sveriges största med cirka 70 par. Även Grillklippan är fågelrik. Här häckar fiskmåsar, silltrutar, tordmular och änder. Ön är i stort sett kal.

Grillklippan är en hållmarksö med grova block och klapper. På hållmarkerna finns flera hållkar med ibland starkt grönfärgat vatten, detta genom all gödning som fåglarna åstadkommer. De träd och buskar som växer på ön är mestadels rönnar, men även en del hägg och sälg förekommer. På norra delen av ön finns ett bestånd med senväxande aspar. Grillklippan är en viktig häckningsplats för fåglar. Här häckar bland annat olika trutar, måsar och tärnor men även tordmule, tobisgrissla och roskarl.

Enligt Artdatabankens register finns många observationer av ett flertal fågelarter i området. Bon för ett flertal arter finns bl a Småtärna, Backsvala, Skräntärna, Bergand, tallbil, Roskarl, Svärta, Göktyta, Tjäder, Storspov, Jorduggla, Drillsnäppa. Även i Svalan finn ett stort antal arter inrapporterade.

4. Sammanfattning

Inom utredningsområdet finns områden med intressen för bland annat fåglar. De områden med fågelvärden som ligger i direkt anslutning till områden som kommer att muddras är Likskäret, Vitfågelskäret och Bådan. Ytterligare några områden ligger inom utredningsområdet men så långt bort att de inte anses påverka fågellivet, se under kapitel 3.

Likskäret

Mellan Likskäret och Stenåkern kommer muddring genomföras. Enligt observationer rapporterade i Artdatabanken och svalan förekommer ett flertal fågelarter inom naturreservatet Likskäret. Området hyser ett flertal fågelvänliga biotoper som strandskogar, våtmarker och laguner. Delar av naturtyperna kan vara känsliga för muddring, störningar från båttrafik samt grumling.

Vitfågelskäret

Söder om Vitfågelskäret kommer muddring att genomföras. Ett flertal fågelobservationer samt bon finns registrerade inom naturreservatet.

Bådan

Mellan Bådan (Gråsjälgrundet) och Sandgrönnorna kommer muddring att genomföras. Bådan är flack med många sjöar och strandängar vilket bidrar till ett rikt fågelliv. Både i Artdatabanken och Svalan finns rapporterade fynd och

tänkbara häckningsplatser. Dock finns inga bon inrapporterade. Området består av naturtyper som laguner och stora grund vikar och sund vilka kan vara känsliga för muddring och störningar från båttrafik.

Sammanfattningsvis kan sägas att fågellivet inte kommer påverkas nämnvärt av muddringen, trots att vi rör oss i delvis känsliga områden. Inom områdena har 35 olika fågelarter noterats enligt Artadatsbasen, se tabell 1. Viktigt att ha med sig är att under arbetets gång inte gå i land på känsliga öar eller att använda dem för att ställa utrustning på.

Tabell 1. Noterade arter enligt Artdatabanken inom områdena Likskäret, Vitfågelskäret, Bådan

Art	Status	Art	Status
Backsvala	Rödlistade	Skräntärna	Rödlistade
Brushane	Rödlistade	Smålom	Rödlistade
Drillsnäppa	Rödlistade	Småtärna	Rödlistade
Duvhök	Icke rödlistade	Sparvhök	Icke rödlistade
Ejder	Rödlistade	Sparvuggla	Icke rödlistade
Fjällvråk	Rödlistade	Stenfalk	Icke rödlistade
Gråtrut	Rödlistade	Stjärtand	Rödlistade
Göktyta	Rödlistade	Storspov	Rödlistade
Havsörn	Rödlistade	Svärta	Rödlistade
Lärfalk	Icke rödlistade	Sånglärka	Rödlistade
Mindre hacksp	Rödlistade	Sädgås	Rödlistade
Ormvråk	Icke rödlistade	Tallbit	Rödlistade
Rosenfink	Rödlistade	Tobisgrissla	Rödlistade
Roskarl	Rödlistade	Tretåig hacks	Rödlistade
Rödspov	Rödlistade	Videsparv	Rödlistade
Salskrake	Rödlistade	Vitryggig hack	Rödlistade
Silltrut	Rödlistade		

5. Referenser

Stenåker: Bevarandeplan Natura 2000 Stenåkern SE0820052, fastställd 2007-12-11

Likskäret: Bevarandeplan Natura 2000 Likskäret SE0820305, fastställd 2007-12-11

Furuholmen: Bevarandeplan Natura 2000 Furuholmen SE0820317, fastställd 2007-12-11

Hästholmen: Bevarandeplan Natura 2000 Hästholmen SE0820324, fastställd 2007-11-12

Vitfågelskäret: Beslut Naturresevat 1997-10-10

Kluntarna: Bevarandeplan Natura 2000 Kluntarna ES0820306, fastställd 2007-11-12

Norr-Äspen: Bevarandeplan Natura 2000 Båda ES0820307, fastställd 2007-11-12

Båda: Bevarandeplan Natura 2000 Kluntarna ES0820304, fastställd 2007-11-12

Rödkallen-Söräspen: Bevarandeplan Natura 2000 Rödkallen-Söräspen ES0820035, fastställd 2007-11-12

Malmporten i Luleå, Fördjupning av farleden med mera Samrådsunderlag. 2014-10-29

Fågelfaunan och Playa Plannja, Vindkraft på Svartön 18:17, Luleå. Konsultrapport september 2008.

Ulf Öhman, ordförande i Norrbottens Ornitologiska Förening (NOF)

Lars Harnemo, Norrbottens Ornitologiska Förening (NOF)

Digitala källor

Svalan: <http://svalan.artdata.slu.se/birds/>

Länsstyrelsernas GIS-tjänster: www.gis.lst.se

Artdatabanken: <http://www.slu.se/sv/centrumbildningar-och-projekt/artdatabanken/>